

Tieslietu ministrija

Nevalstisko organizāciju aizsardzība no to izmantošanas noziedzīgiem nolūkiem

2019.gada 28.augustā

Prezentācija Nevalstisko organizāciju un Ministru kabineta sadarbības memoranda
īstenošanas padomes sēdei

Tieslietu ministrija

NVO sektora mērķi un nozīme tiesiskā valstī

→ Satversmes 102.pants – ikvienam ir tiesības apvienoties biedrībās, politiskās partijās un citās sabiedriskās organizācijās.

→ Satversmes 102.pantā ietvertā biedrošanās brīvība ir:

viena no būtiskākajām personas politiskajām tiesībām;

svārīgs demokrātiskas valsts iekārtas funkcionēšanas priekšnoteikums;

nodrošina personām iespēju aizsargāt savas tiesiskās intereses, apvienojoties kopīgu mērķu sasniegšanai.

Satversmes tiesas 2014.gada 23.aprīļa sprieduma lietā Nr.2013-15-01 8.punkts.

Tieslietu ministrija

NVO sektora mērķi un nozīme tiesiskā valstī

Biedrošanās brīvība nav absolūta

Ierobežojumu konstitucionālais pamats
Satversmes 116.pants (lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību)

Ierobežojumiem jābūt noteiktiem ar pienācīgā kārtā pieņemtu likumu svarīgu interešu, leģitīma mērķa labad un samērīgiem ar šo mērķi.

Ierobežojumiem jābūt pēc iespējas šauriem, precīzi noteiktiem un tie nedrīkst aizskart pašu biedrošanās brīvības būtību

(Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2013.gada 11.februāra spriedums lietā Szima v. Hungary, (iesniegums Nr.29723/11), 31.punkts).

Tieslietu ministrija

Kopīgās vadlīnijas par biedrošanās brīvību (JOINT GUIDELINES ON FREEDOM OF ASSOCIATION)

European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) and OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (OSCE/ODIHR)

Biedrības var brīvi meklēt, saņemt un izmantot valsts, ārvalstu vai starptautiskos finanšu, materiālos un cilvēkresursus savu darbību veikšanai.

(Prasības var piemērot attiecībā uz muitu un ārvalsts valūtu; naudas atmazgāšanas un terorisma novēršanai; caurskatāmību un vēlēšanu un politisko partiju finansēšanu).

Starptautiskais finansējums – pieļaujams, taču ar niansētākām prasībām

Tieslietu ministrija

Pamatā pastāv ģenerāla prezumpcija "par labu" (likumīgu) biedrību dibināšanu un darbību, kamēr nav pierādīts citādi.

Biedrības saņemtie līdzekļi (resursi) var tikt pakļauti ziņošanas un caurskatāmības prasībām. Tomēr prasības nevar būt grūti izpildāmas un tām ir jābūt samērīgām ar biedrības lielumu un darbības jomu, ņemot vērā ienākumu un izdevumu apjomu.

Biedrībām nedrīkst liegt iesaistīties jebkurā likumīgā saimnieciskajā darbībā (attiecinot tikai vispārējās prasības, kas saistošas arī citiem subjektiem)

Saimnieciskās darbības brīvība, brīvība rīkoties ar savu īpašumu, piekļuve banku pakalpojumiem, balstoties uz nediskriminācijas principu.

Tieslietu ministrija

Starptautiskais standarts NVO aizsardzībai

Lai aizsargātu NVO sektoru no ļaunprātīgas izmantošanas noziedzīgiem nolūkiem (terorisma finansēšanai) valsts:

- novērtē sektora riskus;
- atbilstoši riskos balstītajai pieejai veic fokusētus un proporcionālus pasākumus;
- nodrošina adekvātu normatīvo regulējumu.

FATF 8.rekomendācija

Tieslietu ministrija

Piemēri NVO izmantošanai Jaunprātīgai

Noziedzniekiem pašiem radot «likumīgas» juridiskās personas

Noziedzniekiem izmantojot likumīgas juridiskās personas kā teroristu finansēšanas kanālus, tostarp nolūkā izvairīties no līdzekļu iesaldēšanas

Slēpjot vai padarot neskaidru likumīgiem mērķiem paredzētu līdzekļu novirzīšanu teroristiem

Tieslietu ministrija

Risku novērtēšanas mērķis

Lai nodrošinātu elastīgu reakciju uz terorisma, tā finansēšanas draudu raksturu un nodrošinātu, ka tiek aizsargātas likumīgas NVO, nekaitējot to darbībai valstīm:

- jāidentificē, kuras NVO atbilst FATF definīcijai;
- jāizmanto visi attiecīgie informācijas avoti, lai atkarībā no NVO darbības veida (arī naudas plūsma, starptautiskā sadarbība u.c.), identificētu tās NVO, kuras ir pakļautas terorisma finansēšanas riskam;
- jānovērš un attiecīgajā gadījumā jāizvirza apsūdzību par terorisma finansēšanu un cita veida atbalsta sniegšanu terorismam.

Tieslietu ministrija

Darbības virzieni risku novēršanai

Pastāvīga informēšana

Mērķtiecīga uz risku balstīta uzraudzība

Efektīva izmeklēšana un informācijas
apkopošana

Efektīvi starptautiskās sadarbības mehānismi

Tieslietu ministrija

Paldies par uzmanību!

Finanšu izlūkošanas dienests

Nevalstisko organizāciju noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas riski

Rīga, Latvija
2019. gada 28. augustā

NVO risku ziņojums

- ✓ FID 2019. gadā izstrādājis NILLTF risku ziņojumu*, analizējot JP un NVO sektoros pastāvošos NILLTF riskus. Ziņojuma ietvaros tika identificēti būtiskākie JP un NVO piemītošie riski, kā arī vērtēts, kādi pasākumi jau tiek veikti vai būtu veicami konstatēto risku mazināšanai.
- ✓ Viens no NVO raksturīgiem pamatdarbības mērķiem ir labdarība, tāpēc īpaši būtiski īstenot NVO piemītošajiem riskiem atbilstošus pasākumus, lai aizsargātu NVO no izmantošanas prettiesiskos nolūkos un neaizēnotu NVO centienus nodrošināt labumu sabiedrībai.
- ✓ Riska novērtējuma ietvaros tika analizēta NVO sektorā veikto uzraudzības pasākumu efektivitāte ne tikai nacionālā līmenī (vai pastāv atbilstošs normatīvais regulējums), bet arī NVO iekšienē. Ziņojuma mērķis ir veicināt NVO izpratni par ārējiem prettiesiskiem apdraudējumiem, ko var mazināt ieviešot atbilstošus iekšējās kontroles mehānismus.
- ✓ Svarīga nozīme ir visu noziedzīgo darbību apkarošanai, kas novirza resursus no labdarības mērķiem un nodara kaitējumu NVO sektora reputācijai. Samazinot iespēju NVO sektoru izmantot noziedzīgu darbību veikšanai, tiks veicināta NVO pamatmērķu sasniegšana un celts kopējais sektora uzticamības līmenis.

*Juridisko personu un nevalstisko organizāciju noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas riski.

Pieejams: http://www.kd.gov.lv/images/Downloads/useful/JP_NVO_zinojums.pdf

Augsta riska NVO

Katras valsts pienākums ir identificēt augsta riska NVO un periodiski veikt NVO risku vērtējumu.

Augsta riska NVO –

- ✓religiskās organizācijas, labdarības organizācijas, kā arī organizācijas, kas nodarbojas ar sociālo palīdzību, izmitināšanas jautājumiem, veselības aprūpi, izglītību, pārstāvniecību vai citu «*labu darbu*» («*good works*»);
- ✓NVO, kam ir piešķirts sabiedriskā labuma organizācijas statuss;
- ✓NVO, kas nav norādījušas konkrētu nodarbošanās veidu vai kā darbības veidu norādījušas «citur neklasificēta biedrība vai nodibinājums».

Sniedzot vitāli svarīgu palīdzību un atbalstu sabiedriskā labuma nodrošināšanai, NVO darbojas paaugstināta riska vidē.

NVO ir identificēts augsts risks, jo sektoram piemīt potenciāls to izmantot ļaunprātīgā nolūkā, ko veicina šādi faktori:

- ✓intensīva naudas aprīte (t.sk. skaidras naudas aprīte),
- ✓vispusīga darbības joma,
- ✓nodokļu un grāmatvedības atvieglojumi;
- ✓galvenais ienākumu gūšanas veids - ziedojumi un dāvinājumi,
- ✓darbība, kas saistīta ar valstīm, kur notiek militārie konflikti vai to kaimiņvalstīm.

Piemēri

Terorisma finansēšana

Tiek izveidota NVO labdarības palīdzības sniegšanai un ziedojumu vākšanai trūkcumcietējiem ārvalstu konfliktu zonās. NVO savāktie līdzekļi vēlāk tiek pārskaitīti labdarības vai reliģiskām organizācijām, kuras darbojas ārvalstīs. Saņemtie līdzekļi tālāk tiek sistemātiski nodoti personām vai organizācijām, kas bijušas vai ir saistītas ar teroristu grupām. Tiešu saikni starp nacionālo NVO un teroristu organizāciju nav iespējams pamatot.

Čaulas veidojums

NVO tiek izveidota un izmantota kā čaulas veidojums, kas pilda starpnieka/"darījuma partnera" lomu kādā no TF posmiem. Latvijas Republikas normatīvie akti neparedz NVO pienākumu sniegt atskaites Valsts ieņēmumu dienestam par to, kādā veidā saņemti un pārskaitīti ziedojumi, tādēļ NVO ir pievilcīgs noziedzniekiem TF darbību veikšanai.

Korupcija

Kāda valsts amatpersona, būdama iepirkumu komisijas priekšsēdētāja vietniece, iespējams, darbojusies konkrētu uzņēmēju interesēs. Procesa virzītāja rīcībā esošie fakti dod pamatu uzskatīt, ka valsts amatpersona, iepriekš vienojoties, pieņēmusi uzņēmēju kukuļa piedāvājumu, kukuli noformējot kā ziedojumu kādai biedrībai. Iespējamā kukuļa summa neesot mazāka par 20 000 *euro*.

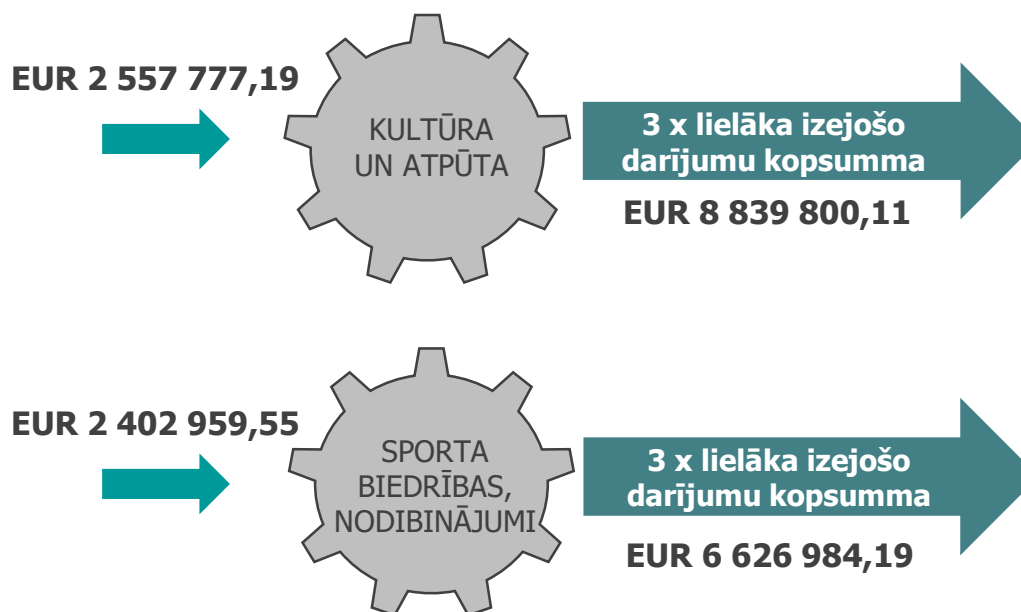
NVO skaidras naudas plūsma

Augsta riska NVO ienākošo skaidras naudas darījumu kopsumma (TOP 5)

Reliģija	5 519 651,24
Kultūra un atpūta	2 557 777,19
Sporta biedrības un nodibinājumi	2 402 959,55
Sociālā atbalsta pasākumi personām	680 289,43
Tiesiskums un interešu aizstāvība	130 037,43

Augsta riska NVO izejošo skaidras naudas darījumu kopsumma (TOP 5)

Kultūra un atpūta	8 839 800,11
Sporta biedrības un nodibinājumi	6 626 984,19
Reliģija	1 416 921,50
Sociālā atbalsta pasākumi personām	393 026,82
Tiesiskums un interešu aizstāvība	181 037,03

Nepieciešamās izmaiņas

- Identificētie riski ietekmējuši sabiedrības uztveri attiecībā uz NVO, t.sk. apgrūtinot NVO spēju piekļūt banku sniegtajiem pakalpojumiem, tādējādi radot šķēršļus NVO veikt likumīgas labdarības aktivitātes gan vietējā, gan starptautiskā mērogā.

- NVO skaits ar katru gadu pieaug.
- **NVO deklarētā darbības joma ne vienmēr korekti atspoguļo organizācijas faktisko darbību.**
- 2018.gadā 21% no banku klientiem (NVO) ir reģistrēti ar nodarbošanos jomu "citi".

- Nepieciešams NVO noteikt pienākumu reģistrēt konkrētu darbības veidu un informēt UR par darbības veida maiņu.

- Palielinot NVO caurskatāmību, tiks efektīvāk īstenota kontrole un uzraudzība, tiks celts uzticamības līmenis NVO un labdarībai, kā arī uzlabota kopējā sektora reputācija.

Ieteikumi un veicamās darbības

- ✓ Lai mazinātu NVO sektoram piemītošos riskus, regulāri veicama izpēte un analīze gan par nozares stāvokli, gan par valsts atbilstības pakāpi, tādējādi paaugstinot zināšanas par FATF standartiem, NVO nozares riskiem un ievainojamību, izvērtējot normatīvā regulējuma, kā arī pašas nozares veikto pasākumu efektivitāti risku mazināšanai.
- ✓ Risku mazināšanai izmantot iespējas konsultēties ar ārvalstu NVO un ekspertiem, kuriem ir nepieciešamās zināšanas un pieredze par NILLTF novēršanu un prasībām nacionālā, reģionālā un globālā līmenī.
- ✓ Izmantot iespējas piedalīties starptautiskos pasākumos un konferencēs, kur ar viedokļiem un zināšanām dalās nozares profesionāļi un eksperti, tādējādi veicinot izpratnes līmeni par NILLTF negatīvo ietekmi.
- ✓ Būtiski veicināt izpratnes un zināšanu līmeni par NVO piemītošajiem riskiem un to ietekmi uz NVO darbību un reputāciju pašas NVO iekšienē.
- ✓ Atbildīgās institūcijas NILLTF novēršanas jomā apzinās NVO nozares nozīmi sabiedriskā labuma celšanā un nodrošināšanā, kā arī uzskata NVO sektoru par svarīgu sabiedroto cīņā pret NILLTF ne tikai nozares, bet arī nacionālā mērogā.

Paldies par uzmanību!

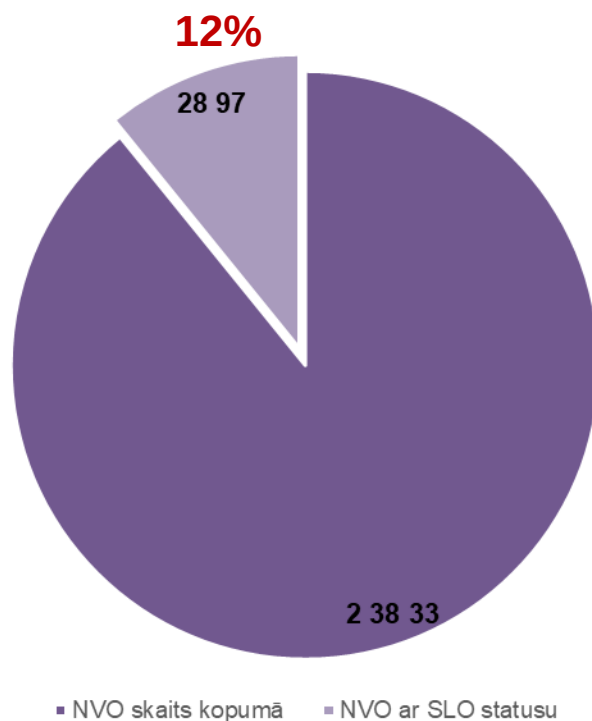
LATVIJAS
PILSONISKĀ
ALIANSE

Sektora statistika, secinājumi un priekšlikumi

Ziņojumā norādītie riski

- 1) klasifikācija;
- 2) finanšu plūsma, tai skaitā skaidrās naudas aprite;
- 3) nodokļu atvieglojumi;
- 4) gada pārskatu (ne)kvalitāte;

NVO/SLO statistika

Iepriekšējā gadā:

SLO iesniegušas gada pārskatus: 2815
(**98,4%**)

NVO iesniegušas gada pārskatus: 17
055 (**77%**)

Pēdējos 3 gados: nav iesniegušas 4342
NVO (18-19%)

NVO dati, 23.08.2019.
SLO dati, 05.06.2019.

Darbības jomas pēc piešķirtās SLO jomas

TOP 5 (2017)

Sports **981** (~33%)

Labdarība **907** (~31%)

Pilsoniskās sabiedrības attīstība **847** (~29%)

Kultūras veicināšana **619** (~21%)

Sociālā palīdzība **489** (~16%)

FATF NVO definīcijai atbilstošu darbības jomu, t.i. reliģiskās organizācijas, labdarības organizācijas, organizācijas, kas nodarbojas ar sociālo palīdzību, izmitināšanas jautājumiem, veselības aprūpi, izglītību, pārstāvniecību vai citu “labu darbu”.

Finanšu plūsmas

Finanšu apgrozījums:

SLO ieņem **44% no visiem NVO sektora ieņēmumiem**

Darbinieki (2017):

NVO 21 231 vs. SLO 9883 = **47%**

Nodokļi (2017):

NVO nodokļu nomaksa 49,6 milj.EUR vs. SLO 23,5 milj.EUR = **47%**

t.sk., VSAOI 27,9 vs. 14,0 = 50%

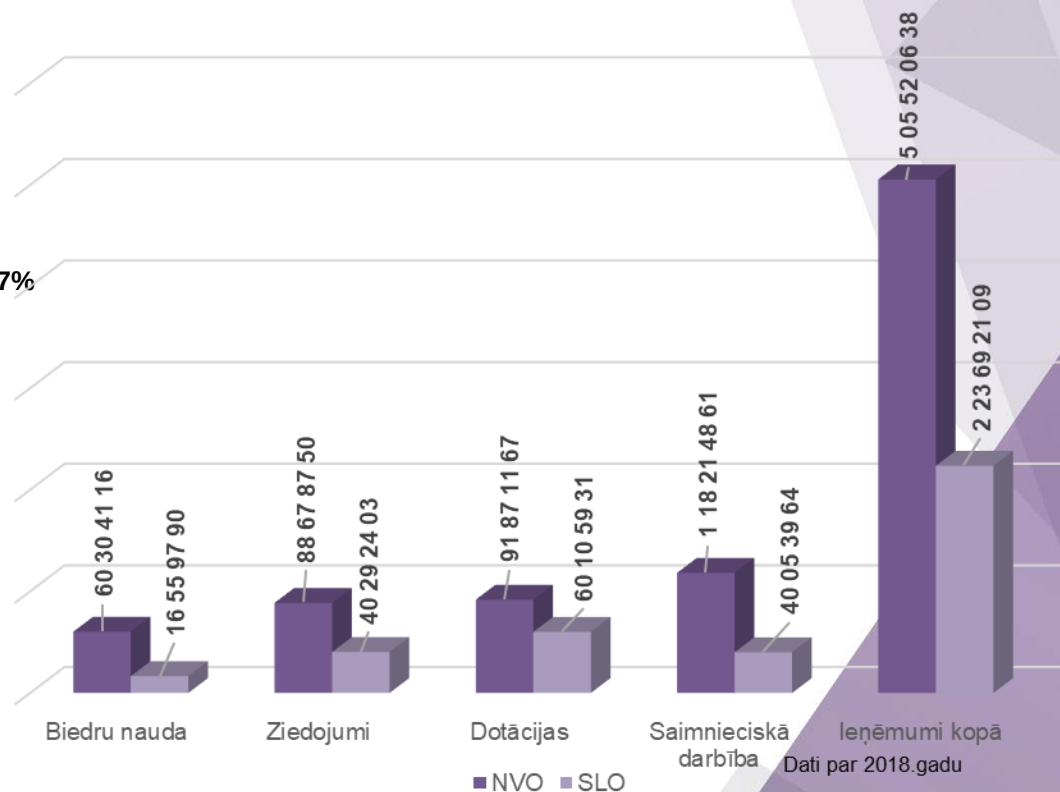
t.sk., IIN 17,9 vs. 8,5 = 47%

t.sk., PVN 3,7 vs. 0,90 = 24%

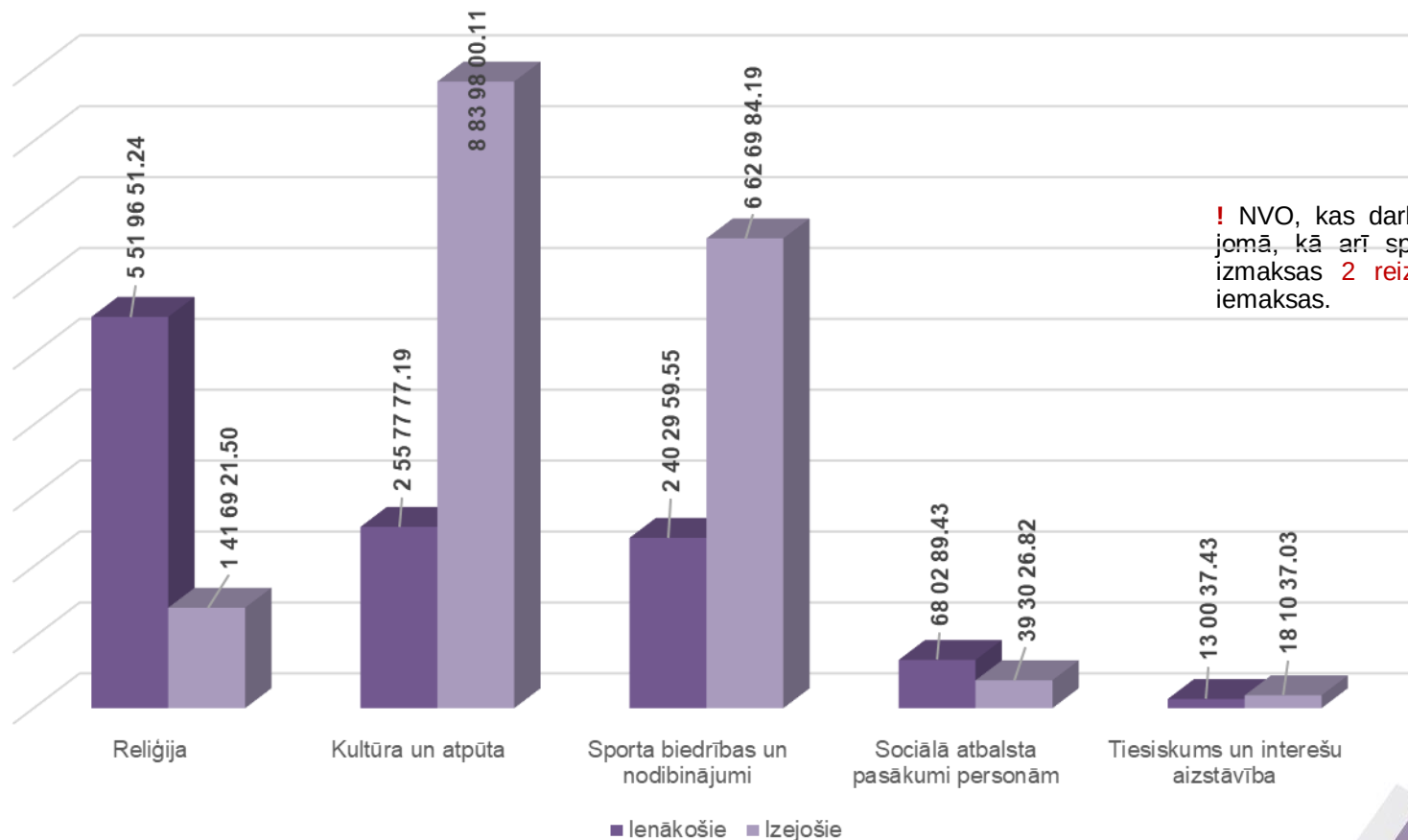
! Saimnieciskā darbība pieaug pakāpeniski (28%-31%),
2018 - **34%** no visa sektora ieņēmumiem

! ~ **18%** NVO veic saimniecisko darbību (**894 SLO**)

~ **30%** SLO veic saimniecisko darbību

Skaidras naudas aprite

Nodokļu atvieglojumi

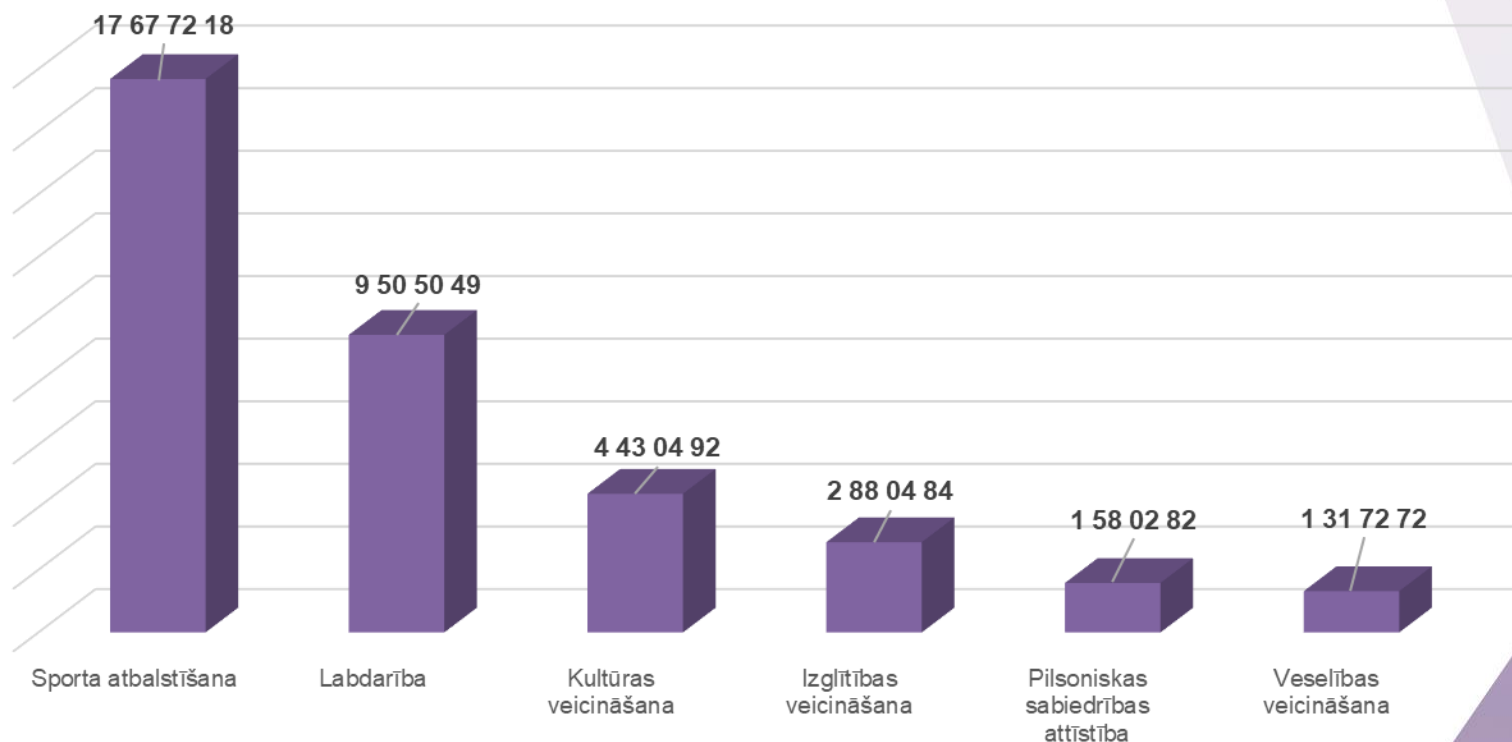
SLO statuss dod **iespēju**:

- **ziedotājiem izmantot nodokļu atvieglojumus** - 2018: 20% UIN izmantojuši 22 uzņēmumi, 5% peļņas - 640, 2% no algu fonda – 463, kopumā 1125 uzņēmēji
- nemaksāt UIN – nav unikāls labums, jo arī SIA nemaksā, ja neizņem dividendes;
- izmantot brīvprātīgo darbu (nemaksājot IIN un VSAOI) –nav unikāls labums, var arī NVO, arodbiedrības, valsts un pašvaldību iestādes, politiskajām partijās; sociālajiem uzņēmumiem;
- **NĪN atvieglojumi – šobrīd piešķirts 39 SLO;**
- nemaksāt PVN – nav unikāls labums, PVN atbrīvojums ir ikvienai juridiskai personai, ja ar PVN apliekamo preču piegāžu un sniegto pakalpojumu kopējā vērtība iepriekšējo 12 mēnešu laikā nerasniedz 40 000 eiro. 2017. gadā 927 986,18 EUR PVN iemaksa;
- akcīzes nodokli – nav unikāls labums, tas pats attiecināms uz jebkuru citu juridisko personu, ja nenodarbojas ar akcīzes preču apgrozījumiem
- muitas nodokli –nav unikāls labums, piemēro arī budžeta iestādēm (178)

! 2018.gadā nodokļu atvieglojumi attiecās uz 1% no visiem uzņēmumiem

! 1868 jeb 8% no visām NVO saņēmušas ziedojumus/dāvinājumus

Ziedojumu jomu TOP 5 (2017)

Atskaitīšanās

Sektora klasifikatora problemātika: 94% UR reģistrēto NVO nav norādījušas konkrētu nodarbošanās veidu vai norāda «Citur neklasificēta biedrība vai nodibinājums»

Gada pārskati: 1) neiesniedz gada pārskatus; 2) neatšifrē skaidru naudu; 3) nav iespējams izsekot naudas plūsmai līdz gala saņēmējam, tai skaitā ziedojumu izlietojumu atbilstību NVO darbības mērķiem.

Brīdinājumi vs. statusa atņemšana

Brīdinājumu iemesli (335 SLO, t.sk. 48 SLO ar 1 gada pieredzi)	SLO statusa atņemšanas iemesli (101 SLO)
216 - par iepriekšējā gada darbības pārskata neiesniegšanu; 49 - par nodokļu parādiem; 33 - par normatīvo aktu neievērošanu; 30 - par kļūdu nelabošanu; 7 - par SLO likuma normu neievērošanu.	69 – par GP vai iepriekšējā gada darbības pārskata neiesniegšanu, vai labojumu neveikšanu; 24 - pēc SLO iesnieguma; 8 - par nodokļu parādiem.

Secinājumi un priekšlikumi

- padziļināta sektora izpēte, tai skaitā sektora spēlētāju sastrukturizēšana;
- pārskatīt, cik ir aktīvās organizācijas;
- grāmatvedības uzskaites regulējuma pārskatīšana un atskaišu veidlapu pārskatīšana;
- nepieciešams skaidrāk noteikt, kas ir biedru labuma un sabiedriskā labuma organizācija, to skaidrot sabiedrībā un valsts pārvaldē, it īpaši tiem, kas pieņem lēmumu piešķirt SLO statusu

PALDIES PAR UZMANĪBU!